

**НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ БІОРЕСУРСІВ
І ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ УКРАЇНИ**

Кафедра рослинництва

ЗАТВЕРДЖЕНО

Агробіологічний факультет

10 червня 2025 р.

**РОБОЧА ПРОГРАМА
НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ**

Виробництво насіння кормових культур

Галузь знань 20 «Аграрні науки та продовольство»

Спеціальність 201 «Агрономія»

Освітньо-професійна програма «Агрономія»

Факультет агробіологічний

Розробник: доцент, к. с.-г. н., доцент Ірина СВИСТУНОВА

Київ – 2025 р.

Опис навчальної дисципліни. У курсі дисципліни «Виробництво насіння кормових культур» розглядаються біологічні, екологічні та технологічні аспекти одержання високоякісного насіннєвого матеріалу кормових рослин різних класифікаційних груп. Розглядаються питання відповідності агроекологічних зон вимогам товарного насінництва злакових та бобових багаторічних трав, вивчаються принципи підбору їх видів і сортів для створення насінників, опрацьовується методологія оцінки якості насіннєвого матеріалу. Охоплюються технологічні особливості закладання насінників та догляду за ними у рік сівби і в наступні роки користування. Висвітлюються заходи з післязбиральної доробки та зберігання насіння.

Галузь знань, спеціальність, освітня програма, освітній ступінь		
Освітній ступінь	магістр	
Спеціальність	201 «Агрономія»	
Освітньо-професійна програма	Агрономія	
Характеристика навчальної дисципліни		
Вид	вибіркова	
Загальна кількість годин	150	
Кількість кредитів ECTS	5	
Кількість змістових модулів	2	
Курсовий проект (робота) (за наявності)	-	
Форма контролю	екзамен	
Показники навчальної дисципліни для денної та заочної форм здобуття вищої освіти		
	Форма здобуття вищої освіти	
	денна	заочна
Курс (рік підготовки)	2	
Семестр	3	
Лекційні заняття	20 год.	год.
Практичні, семінарські заняття	20 год.	год.
Лабораторні заняття		год.
Самостійна робота	110 год.	год.
Кількість тижневих аудиторних годин для денної форми здобуття вищої освіти	4 год.	

1. Мета, компетентності та програмні результати навчальної дисципліни

Мета навчальної дисципліни – сформувати знання та практичні вміння з питань теоретичної та технологічної підготовки щодо вирощування однорічних і багаторічних кормових трав на насіння, його збирання, доведення до посівних кондицій та зберігання.

Набуття компетентностей:

інтегральна компетентність (ІК):

Здатність розв'язувати складні задачі і проблеми у сфері агрономії під час здійснення професійної діяльності або у процесі навчання, що передбачає

проведення досліджень та/або здійснення інновацій та характеризується комплексністю та невизначеністю умов.

загальні компетентності (ЗК):

ЗК 5. Здатність розробляти проекти та управляти ними.

спеціальні (фахові) компетентності (СК):

СК 3. Здатність створювати нові технології та застосовувати сучасні технології агрономії, враховуючи їх особливості та користуючись передовим досвідом їх впровадження, розробляти наукові основи технологій вирощування сільськогосподарських культур.

СК 5. Здатність розв'язувати складні задачі у широких або мультидисциплінарних контекстах на основі спеціалізованих концептуальних знань, що включають сучасні наукові здобутки у сфері агрономії.

Програмні результати навчання (ПРН):

ПРН 7. Розробляти та реалізовувати проекти екологічно безпечних прийомів і технологій виробництва високоякісної продукції рослинництва з урахуванням особливостей агроландшафтів та економічної ефективності.

ПРН 8. Управляти робочими процесами, які є складними, непередбачуваними, приймати ефективні рішення, оцінювати та порівнювати альтернативи, аналізувати ризики.

ПРН 11. Здійснювати бізнесове проєктування та маркетингове оцінювання виконання і впровадження інноваційних розробок.

ПРН 12. Добирати оптимальну стратегію господарювання в агрономії, у тому числі за нечіткості цілей та невизначеності умов.

2. Програма та структура навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин							
	денна форма				заочна форма			
	тижні	у тому числі			усього	у тому числі		
		л	п	с.р.		л	п	с.р.
1	2	3	4	5	6	7	8	9
Модуль 1. <i>Організаційно-технологічні основи товарного насінництва кормових трав в Україні</i>								
Тема 1. Агроекологічне зонування товарного насінництва кормових трав в Україні. Законодавче та нормативне забезпечення.	1	2	2	10				
Тема 2. Добір видового і сортового складу та експертиза насіннєвого матеріалу кормових культур.	2	2	6	15				
Тема 3. Технологія закладання та догляду за насінниками кормових трав. Особливості догляду за насіннєвими посівами багаторічних трав у рік сівби й наступні роки користування.	3-6	8	6	25				
Тема 4. Збір, післязбиральна доробка, зберігання та сертифікація насіння	7-8	4	2	20				
Разом за модулем 1		16	16	70				

Модуль 2. <i>Інноваційні, екологічні та ринкові аспекти сучасного насінництва кормових культур</i>								
Тема 5. Насінництво кормових трав в системі органічного та екологічно збалансованого виробництва.	9	2	2	20				
Тема 6. Сучасні тенденції та інновації у виробництві насіння кормових культур. Ринок насіння кормових культур. Міжнародний досвід.	10	2	2	20				
Разом за модулем 2		4	4	20				
Усього годин	150	20	20	110				
Курсовий проект (робота) з _____ (якщо є в навчальному плані)								
Усього годин	150	20	20	110				

3. Теми лекцій

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Агроекологічне зонування товарного насінництва кормових трав в Україні. Законодавче та нормативне забезпечення.	2
2	Добір видового і сортового складу та експертиза насінневого матеріалу кормових культур.	2
3	Технологія закладання та догляду за насінниками кормових трав. Особливості догляду за насінневими посівами багаторічних трав у рік сівби й наступні роки користування.	8
4	Збір, післязбиральна доробка, зберігання та сертифікація насіння.	4
5	Насінництво кормових трав в системі органічного та екологічно збалансованого виробництва.	2
6	Сучасні тенденції та інновації у виробництві насіння кормових культур. Ринок насіння кормових культур. Міжнародний досвід.	2

4. Теми практичних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Аналіз вітчизняних нормативних документів щодо вимог до посівних якостей насіння кормових культур	2
2	Вивчення експрес-методів прискореного визначення посівних якостей насіння багаторічних кормових трав	4
3	Розрахунок потреби господарства в насінні трав і необхідної для цього площі насінників. Складання технологічної моделі вирощування злакових багаторічних трав на насіння (індивідуальне завдання)	2
4	Складання технологічної моделі вирощування багаторічних бобових трав на насіння (індивідуальне завдання)	2
5	Складання моделі технологій вирощування однорічних злакових (бобових) трав на насіння (індивідуальне завдання)	2
6	Вивчення технологічних етапів збирання, доробки, зберігання та сертифікації насіння багаторічних кормових трав.	4
7	Складання схеми органічної технології вирощування насінника	2

	багаторічних кормових трав (індивідуальне завдання)	
8	Аналіз зарубіжної нормативно-технічної документації з виробництва та сертифікації насіння кормових трав.	2

5. Теми самостійної роботи

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
Модуль 1. Організаційно-технологічні основи товарного насінництва кормових трав в Україні		
1	Опрацюйте діючі нормативні документи щодо насінництва (Закон України «Про насіння і садивний матеріал», ДСТУ) та підготуйте реферат на тему «Правові основи насінництва кормових культур в Україні».	6
2	Складіть карту агроекологічного зонування України щодо вирощування насінників основних кормових трав.	4
3	Зробіть огляд ДСТУ щодо вимог до якості насіння кормових трав і підготуйте презентацію з основними критеріями.	10
4	Оберіть два види багаторічних кормових трав та обґрунтуйте їх доцільність вирощування на насіння у вашому регіоні.	5
5	Складіть технологічну карту вирощування насінника багаторічної бобової кормової культури з деталізацією за роками користування (вид культури взяти у викладача).	5
6	Складіть технологічну карту вирощування насінника багаторічної злакової кормової культури з деталізацією за роками користування (вид культури взяти у викладача).	5
7	Складіть технологічну карту вирощування насінника однорічної кормової культури (вид культури взяти у викладача).	2
8	Складіть технологічну карту вирощування насінника малопоширеної кормової культури (вид культури взяти у викладача).	4
9	Опишіть фактори, що впливають на довговічність та продуктивність насінників багаторічних трав і запропонуйте заходи для їх подовження.	2
10	Опишіть біологічні особливості дозрівання насіння у люцерни посівної та конюшини лучної і визначте оптимальні строки їх збирання.	2
11	Зазначте способи додаткового запилення кормових трав та агротехнічні заходи для підвищення ефективності запилення насінників.	4
12	Розробіть технологічну схему збирання насіння кормових трав (вид культури взяти у викладача). Вкажіть оптимальну фазу збирання, техніку, допустимі втрати, строки збирання. Обґрунтуйте, які методи збирання є прийнятними для насінників вашого регіону.	10
13	Складіть схему післязбиральної доробки насіння та коротко опишіть функції основного обладнання.	6
14	Опишіть оптимальні умови зберігання насіння двох основних культур: (злакові, бобові).	4
Модуль 2. Інноваційні, екологічні та ринкові аспекти сучасного насінництва кормових культур		
15	Підготуйте порівняльну таблицю традиційної та органічної технології	10

	виращування насінників люцерни посівної.	
16	Опишіть процедуру сертифікації органічного насіння в Україні. Порівняйте з вимогами ЄС.	10
17	Проведіть огляд новітніх інновацій у виробництві насіння кормових культур (презентація).	5
18	Проаналізуйте досвід однієї з країн щодо організації та контролю насінництва кормових культур (есе на 2-3 сторінки)	5
19	Підготуйте інформаційну довідку: «Експорт та імпорт насіння кормових трав в Україні: країни-партнери, динаміка».	5
20	Підготуйте короткий аналітичний огляд ринку насіння кормових культур в Україні та ЄС: основні виробники, ціни, попит.	5
Разом		110

6. Методи та засоби діагностики результатів навчання:

- усне або письмове опитування;
- співбесіда;
- тестування;
- захист практичних робіт, проєктів;
- пірінгове оцінювання.

7. Методи навчання:

- метод проблемного навчання;
- метод практико-орієнтованого навчання;
- метод проєктного навчання;
- метод навчання через дослідження;
- метод гейміфікованого навчання.

8. Оцінювання результатів навчання.

Оцінювання знань здобувача вищої освіти відбувається за 100-бальною шкалою і переводиться в національну оцінку згідно чинного «Положення про екзамени та заліки у НУБіП України»

8.1. Розподіл балів за видами навчальної діяльності

Вид навчальної діяльності	Результати навчання	Оцінювання
Модуль 1. Організаційно-технологічні основи товарного насінництва кормових трав в Україні		
Практична робота 1.	Знання основних вимог вітчизняних нормативних документів до посівних якостей насіння кормових культур, уміння їх аналізувати та застосовувати на практиці, а також розуміння їх значення для ефективного агровиробництва.	10
Практична робота 2.	Знання суті і призначення експрес-методів оцінки посівних якостей насіння багаторічних кормових трав, уміння застосовувати ці методи на практиці та розуміння їх значення для оперативного контролю якості насіннєвого матеріалу	10
Практична робота 3.	Знання принципів розрахунку потреби господарства в насінні багаторічних трав, уміння визначати	10

	площу насінників і складати технологічну модель вирощування злакових багаторічних трав на насіння, розуміння значення цих розрахунків для планування насінницького виробництва.	
Практична робота 4.	Знання особливостей технології вирощування багаторічних бобових трав на насіння, уміння складати технологічну модель з урахуванням агротехнічних вимог і місцевих умов, розуміння її значення для ефективного планування та реалізації насінницького процесу.	10
Практична робота 5.	Знання технологічних підходів до вирощування однорічних злакових і бобових трав на насіння, вміння моделювати виробничий процес та розуміння його значення в системі насінництва.	10
Практична робота 6.	Знання послідовності і особливостей основних етапів збирання, післязбиральної доробки, зберігання та сертифікації насіння багаторічних кормових трав, уміння обґрунтовано добирати технологічні прийоми для забезпечення високої якості насіння та розуміння їх значення у формуванні сертифікованого насіннєвого матеріалу згідно з чинними нормативами.	10
Самостійна робота 1.	Знання нормативних вимог до якості насіння кормових трав та факторів, що впливають на продуктивність насінників, уміння складати технологічні карти вирощування насінників різних видів трав, обґрунтовувати вибір культур для умов регіону, забезпечувати їх ефективне запилення, розробляти оптимальні схеми збирання, доробки, зберігання, розуміти комплексний підхід до організації насінницького процесу з урахуванням вимог якості, екологічних умов і сучасних технологій.	10
Модульна контрольна робота 1.	Уміння управляти робочими процесами, які є складними і непередбачуваними, приймати ефективні рішення, оцінювати та порівнювати альтернативи, аналізувати ризики. Здійснювати бізнесове проєктування та маркетингове оцінювання виконання і впровадження інноваційних розробок.	30
Всього за модулем 1		100
Модуль 2. Інноваційні, екологічні та ринкові аспекти сучасного насінництва кормових культур		
Практична робота 7.	Знання принципів органічного виробництва у насінництві багаторічних кормових трав, уміння розробляти технологічну схему вирощування насінників відповідно до стандартів органічного землеробства, розуміння значення екологічно орієнтованих підходів для сталого агровиробництва та сертифікації органічного насіння.	20
Практична робота 8.	Знання основних положень міжнародної та зарубіжної нормативно-технічної бази з виробництва і сертифікації насіння кормових трав,	20

	уміння здійснювати їх порівняльний аналіз із вітчизняними стандартами, розуміння значення інтеграції міжнародного досвіду для підвищення конкурентоспроможності національного насінництва.	
Самостійна робота 2.	Знання особливостей органічного насінництва та міжнародної сертифікації, уміння аналізувати інновації, ринкові тенденції й зовнішньоекономічні зв'язки, розуміння взаємозв'язку між технологіями, вимогами ринку та розвитком галузі насінництва кормових культур.	30
Модульна контрольна робота 2.	Вміння розробляти та реалізовувати проекти екологічно безпечних прийомів і технологій виробництва високоякісної продукції рослинництва з урахуванням особливостей агроландшафтів та економічної ефективності. Вміння добирати оптимальну стратегію господарювання в агрономії, у тому числі за нечіткості цілей та невизначеності умов.	30
Всього за модулем 2		100
Навчальна робота	$(M1 + M2)/2 \cdot 0,7 \leq 70$	
Екзамен	30	
Всього за курс	$(\text{Навчальна робота} + \text{екзамен}) \leq 100$	
Курсовий проект/робота (за наявності)		100

8.2. Шкала оцінювання знань здобувача вищої освіти

Рейтинг здобувача вищої освіти, бали	Оцінка за національною системою (екзамени/заліки)
90-100	відмінно
74-89	добре
60-73	задовільно
0-59	незадовільно

8.3. Політика оцінювання

Політика щодо дедайннів та перескладання	Роботи, які здаються із порушенням термінів без поважних причин, оцінюються на нижчу оцінку. Перескладання модулів відбувається із дозволу лектора за наявності поважних причин (наприклад, лікарняний).
Політика щодо академічної доброчесності	Списування під час контрольних робіт та екзаменів заборонені (в т.ч. із використанням мобільних девайсів). Курсові роботи, реферати повинні мати коректні текстові посилання на використану літературу
Політика щодо відвідування	Відвідування занять є обов'язковим. За об'єктивних причин (наприклад, хвороба, міжнародне стажування) навчання може відбуватись індивідуально (в он-лайн формі за погодженням із деканом факультету)

9. Навчально-методичне забезпечення:

1. Електронний навчальний курс навчальної дисципліни (на навчальному порталі НУБіП України eLearn – <https://elearn.nubip.edu.ua/course/view.php?id=2712>);
2. Насінництво багаторічних та однорічних кормових культур / [Г.І. Демидась, І.Т. Слюсар та ін.]; за редакцією професора Г.І. Демидася, І.Т. Слюсаря. К.; НУБіП України 2018. 231 с. https://nubip.edu.ua/sites/default/files/u150/demidas_nasinnictvo_poltoreckiy.pdf

10. Рекомендовані джерела інформації

1. Антонів С.Ф., Корнійчук О.В., Колісник С.І., Олянюк В.А., Запрута О.А.. Насінництво й основи насіннезнавства кормових культур: монографія, за ред. С.Ф. Антоніва. Вінниця : ТОВ «Твори», 2022. 292 с.
2. Василенко Н. Є. Умови збирання врожаю насіння багаторічних низових злакових трав. *Таврійський науковий вісник*. 2022. №125. С. 19–25. DOI <https://doi.org/10.32851/2226-0099.2022.125.3>
3. Василенко Н. Є., Аверчев О.В. Формування врожаю насіння низових злакових трав та його посівних якостей залежно від строків його збирання. *Таврійський науковий вісник*. 2019. № 108. С. 3–11. DOI <https://doi.org/10.32851/2226-0099.2019.108.1>
4. Василенко Н. Є., Антонів С. Ф., Колісник С. І., Коновальчук В. В., Запрута О. А., Фостолович С. І., Ключанюк А. В. Вплив строків збирання на насінневу продуктивність та посівні якості насіння низових злакових трав. URL: <http://agrostore.biz.ua/vpliv-strokiv-zbirannya-na-nasinnnyevu-produktivnist-ta-posivni-yakosti-nasinnya-nizovix-zlakovix-trav/>.
5. ДСТУ 8138:2015 Кормові культури. Насіння багаторічних бобових трав (конюшина гібридна, конюшина повзуча, лядвенець рогатий). Технологія вирощування. Загальні вимоги.
6. **Методичні вимоги у сфері насінництва щодо збереження сортових та посівних якостей насіння кормових культур.** Наказ Міністерства аграрної політики і продовольства України № 1535 від 27.03.2025
7. Петриченко В. Ф. Стратегія розвитку ринку насіння кормових культур в Україні. URL: <https://a7d.com.ua/plants/1727-strategiya-rozvitku-rinku-nasinnya-kormovix.html>.
8. Пиндус В.В., Влащук А.М., Дробіт О.С., Белов В.О. (2022). Перспективи вирощування насіння бобових трав. Херсон. 2022. 200 с.
9. Юрчук Н.П., Корнійчук О.О., Петриченко І.І. Система маркетингу насінництва кормових культур. *Корми і кормовиробництво*. 2022. № 93. С. 142-152. <https://doi.org/10.31073/kormovyrobnytstvo202293-14>.